

PRIMARY

AMBULANCE

PRIMARY

SITUATION

HEALTHCARE

DAMAGE

MEDICINE

HELPING

SAFETY

HOSPITAL

INCIDENT

คู่มือปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐาน

FIRE

BASIC FIRST AID

MEDICINE

AMBULANCE

DANGER

DAMAGE

FIRE

SITUATION

PROFESSIONAL

PERSON

SAFETY

DAMAGE

คู่มือปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐาน
ศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย
(Basic First Aid)

คู่มือปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐาน (Basic First Aid)

สงวนลิขสิทธิ์โดยผู้เขียนตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ห้ามลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้นอกจากได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร
จากศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย

ปรับปรุงเมื่อ : สิงหาคม 2665

บรรณาธิการ : พรทิพา ศีลาวัชรพล

ผู้ชำนาญการพิเศษ วิทยากรย์ 7

ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริพร พุทธิรังษี ผู้อำนวยการ

นิตยา ร่มรื่น

รองผู้อำนวยการ

ปิยฉัตร เทพรัตน์

หัวหน้ากลุ่มงานอบรมปฐมพยาบาล

ศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย

พลตำรวจตรีพงษ์ธร สุโขสิต

นายแพทย์ (สบ7) โรงพยาบาลตำรวจ

นายแพทย์คมสันติ วงศ์กุลพิศาล

แพทย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ฉุกเฉิน

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

คณะผู้จัดทำ กลุ่มงานอบรมปฐมพยาบาล ศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย

สถานที่ตั้ง 1871 อาคารเฉลิมบูรณะพนธ์ ชั้น 2 ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2256-4041-2 กด 2 แฟกซ์ 0-2253-4802

คำนำ

คู่มือปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานเล่มนี้ จัดทำขึ้นสำหรับเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป ครู นักเรียน นักศึกษา อาสาสมัคร และบุคคลที่สนใจใช้ในการศึกษาความรู้ด้วยตนเอง หรือเป็นการทบทวนความรู้ สำหรับผู้ที่ผ่านการอบรมแล้ว เพื่อสร้างความมั่นใจในการนำความรู้ไปช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ โดยเนื้อหาวิชาประกอบด้วย การประเมินสถานการณ์ผู้บาดเจ็บ การปฐมพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉิน ได้แก่ ภาวะหมดสติ การชัก ภาวะลมแดด โรคหลอดเลือดสมอง และหัวใจวาย การช่วยชีวิตพื้นฐานโดยการทำ CPR และ การใช้ AED การลำลัก รวมทั้ง การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บกระดูกหัก การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บอย่างปลอดภัย ก่อนส่งไปรักษาต่อ โดยเนื้อหาวิชาแต่ละเรื่องมีความกระชับใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีขั้นตอนการปฐมพยาบาลที่ชัดเจนพร้อมภาพประกอบ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมความรู้การปฐมพยาบาลในเรื่องอื่น ๆ ที่พบได้บ่อยในท้ายเล่ม

ศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย สภากาชาดไทย ขอขอบคุณผู้ที่ให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการจัดทำคู่มือปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานเล่มนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ และเกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องการปฐมพยาบาลอย่างกว้างขวางต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริพร พุทธิรัมย์)

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมปฐมพยาบาลและสุขภาพอนามัย
สภากาชาดไทย

สารบัญ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกาชาด	1
การปฐมพยาบาล	7
การประเมินสถานการณ์และการบาดเจ็บ	9
• การประเมินสถานการณ์	9
• การประเมินการบาดเจ็บ	11
ภาวะหมดสติ	13
การชัก	17
ภาวะลมแดด	19
โรคหลอดเลือดสมอง	21
หัวใจวาย	23
การสำลัก	24
การนวดหัวใจผายปอดกู้ชีพ	27
เครื่องฟื้นคืนคลื่นหัวใจด้วยไฟฟ้าแบบอัตโนมัติ	30
การห้ามเลือด	32
กระดูกหัก	34
การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ	39
ปฏิกิริยา	41
• การเป็นลม	41
• แผลไหม้	42
• ผื่น ต่อ แदनต่อ	43
• งูกัด	44
• พิษสุนัขบ้า	46
• การปฐมพยาบาลด้านจิตใจ	47
• การล้างมือ	47
บรรณานุกรม	49

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกาชาด

ประวัติกาชาด

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1859 (พ.ศ. 2402) ณ หมู่บ้านซอลเฟอริโน ทางทิศเหนือของประเทศอิตาลี เกิดการสู้รบกันระหว่างกองทัพออสเตรียกับกองทัพฝรั่งเศส ในสนามรบเต็มไปด้วยผู้เสียชีวิต และผู้บาดเจ็บจำนวนมากที่ต้องทนทุกข์ ทรมานกับความเจ็บปวด โดยไม่มีใครเหลียวแล

นายอังรี ดูนังต์ นักธุรกิจชาวสวิส เดินทางผ่านมาพบจึงได้รวบรวมพลเรือนจากหมู่บ้านละแวกนั้นให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยใช้โบสถ์เป็นสถานที่ให้ความช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ เมื่อนายอังรี ดูนังต์ ได้เดินทางกลับไปยังบ้านเกิดที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ได้บันทึกเรื่องราวจากเหตุการณ์ที่ตนเองประสบมา หนังสือเล่มนี้มีชื่อว่า “บันทึกความทรงจำแห่งเมืองซอลเฟอริโน” ซึ่งหนังสือดังกล่าว ได้เสนอสองแนวคิดสำคัญ คือ หนึ่งควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในยามสงคราม คือที่มาของสภากาชาด และสภาเสี้ยววงเดือนแดงประจำชาติ (National Societies : NS) และสองควรมีความรับรองและให้ความคุ้มครองกับองค์กรดังกล่าวคือที่มาของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และเครื่องหมายกาชาด

ขบวนการกาชาดและเสี้ยววงเดือนแดง

ประกอบด้วย 3 องค์กร และมีหน้าที่สำคัญหลัก ดังนี้

1. คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (International Committee of the Red Cross : ICRC) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1863 ปัจจุบันสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ นครเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ และมีสำนักงานตั้งอยู่ใน 80 แห่งทั่วโลก มีหน้าที่หลักคือ ให้ความคุ้มครอง และการช่วยเหลือแก่ผู้ที่เดือดร้อนจากภัยสงคราม พร้อมทั้งดูแลกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ มีบทบาทหน้าที่กำหนดไว้ในธรรมนูญองค์กรกาชาด และอนุสัญญาเจนีวา เมื่อเกิดสงคราม รวมทั้งเกิดภัยพิบัติในยามสงครามต้องเป็นองค์กรแกนนำ

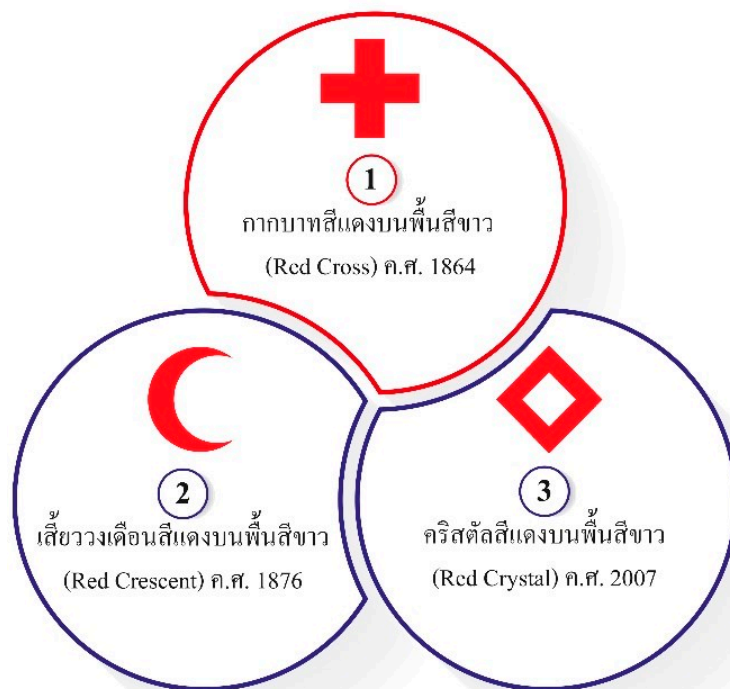
2. สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies : IFRC) ก่อตั้งเมื่อปี 1919 ปัจจุบันสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ นครเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ มีหน้าที่หลักคือ ร่วมมือกับสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงในทุกประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะภัยพิบัติตามธรรมชาติ และในภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่กลุ่มเปราะบาง ตามบทบาทที่กำหนดไว้ในธรรมนูญองค์กรกาชาด และอนุสัญญาเจนีวา เมื่อเกิดภัยพิบัติในยามสงบจะต้องเป็นองค์กรแกนนำ

3. สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงแต่ละประเทศ (National Societies : NS) มีหน้าที่หลักคือ ให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้ตกทุกข์ได้ยากและผู้ประสบภัยให้รอดชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เครื่องหมายกาชาด

จากแนวคิดที่สองของนายอังรี ดูนังต์ ที่ว่า ควรมีการรับรองและให้ความคุ้มครองกับองค์กร จึงเป็นที่มาของเครื่องหมายกาชาดในการประชุมคณะกรรมการระหว่างประเทศ (International Committee of the Red Cross : ICRC) เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1864 ณ นครเจนีวา ได้ตกลงยอมรับเครื่องหมายกาชาดแดงบนพื้นสีขาว เพื่อเป็นเกียรติแก่นายอังรี ดูนังต์ ผู้ให้กำเนิดองค์กรกาชาด ซึ่งเป็นชาวสวิส จึงทำการสลับสีของธงชาติ เครื่องหมายกาชาดเป็นเครื่องหมายสากล เป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วโลก มีลักษณะเรียบง่าย สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล ปัจจุบันมีการกำหนดเครื่องหมายกาชาด 3 แบบ ได้แก่

วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องหมายกาชาดมี 2 ประการ คือ

1. เพื่อการคุ้มครอง เครื่องหมายเหล่านี้ต้องมีขนาดใหญ่ ไม่มีข้อมูลอื่นใด มองเห็นได้อย่างชัดเจน ในสถานการณ์ที่มีการสู้รบ จะให้ความคุ้มครองแก่บุคลากรผู้บรรเทาทุกข์ บุคลากรทางการแพทย์ อาคารสถานที่ยานพาหนะ ตามอนุสัญญาเจนีวา และพิธีสารเพิ่มเติม

2. เพื่อการบ่งชี้ เครื่องหมายมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป ต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับชื่อหรือหน่วยงานในองค์กรกาชาดกำกับไว้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคล หรือวัตถุสิ่งของมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการกาชาดและเสี้ยววงเดือนแดง โดยห้ามนำไปติดไว้บนปลอกแขน หรือหลังคาของอาคารเพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนกับเครื่องหมายเพื่อการคุ้มครอง

เครื่องหมายกาชาดได้รับความคุ้มครองสูงสุดภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติกาชาด พ.ศ. 2499 ว่าด้วยการนำเครื่องหมายกาชาดไปใช้ ซึ่งการใช้เครื่องหมายในทางที่ผิด

การนำเครื่องหมายกาชาดไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตเพื่อหวังผลกำไร หลอกลวง ลอกเลียน แอบอ้าง สร้างความสับสน การใช้เครื่องหมายกาชาดในทางที่ผิด อีกกรณีหนึ่งการนำเครื่องหมายกาชาดไปใช้เป็นกลลวงคู่ต่อสู้ ในยามสู้รบสงคราม เรียกได้ว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม ซึ่งถือว่าเป็น “ความผิดร้ายแรง”

แนวทางการคุ้มครองเครื่องหมายกาชาดของสภากาชาดไทย หากท่านพบเห็นการนำเครื่องหมายกาชาดไปใช้ในทางที่ผิด สามารถโทรศัพท์แจ้งฝ่ายบริหารงาน สำนักงานบริหารงานทั่วไป สภากาชาดไทย หมายเลขโทรศัพท์ 02-256-4088 หรือ Call Center 1664

หลักการกาชาด

หลักการกาชาด 7 ประการ เป็นหลักการดำเนินงานของกาชาดทั่วโลก ซึ่งข้ามผ่านความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด วัฒนธรรม อุดมการณ์ ความเชื่อ หลักการกาชาดเป็นมติการประชุมกาชาดระหว่างประเทศ ครั้งที่ 20 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ปี พ.ศ. 2508 ประกอบด้วย

1

มนุษยธรรม (Humanity)

กาชาดถือกำเนิดจากความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในสนามรบ โดยไม่เลือกเชื้อชาติ วรรณะ ลัทธิ ศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ป้องกันและบรรเทาทุกข์ของมวลมนุษยชาติ คุ้มครองชีวิต และสุขภาพ การเคารพในสิทธิของมนุษย์ รวมทั้งการส่งเสริมสัมพันธภาพความร่วมมือเพื่อสันติสุขที่ยั่งยืนของมนุษย์

2

ความไม่ลำเอียง (Impartiality)

กาชาดไม่แบ่งเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ชนชั้น และลัทธิการเมือง มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตามความต้องการที่จำเป็น ความริบคว้นของปัญหาเพื่อการป้องกันชีวิตและสุขภาพ

3

ความเป็นกลาง (Neutrality)

กาชาดไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการขัดแย้งทางการเมือง เชื้อชาติ ศาสนา หรือความคิดเห็นใด ไม่ว่าจะเป็นเวลาใดก็ตาม

4

ความเป็นอิสระ (Independence)

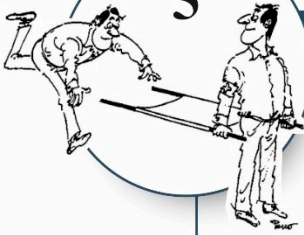
กาชาดเป็นองค์กรอิสระให้ความช่วยเหลือ ด้านมนุษยธรรมโดยไม่ขึ้นกับรัฐบาลของประเทศ แต่ต้องอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายของประเทศ และปฏิบัติตามหลักการกาชาดเสมอ

5

บริการอาสาสมัคร (Voluntary Service)

กาชาดเป็นองค์กรการกุศลสาธารณะ ทำงานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และไม่คิดหวังสิ่งตอบแทนจากการทำหน้าที่ให้บริการต่างๆ

6

ความเป็นเอกภาพ (Unity)

แต่ละประเทศมีสภากาชาด หรือสภาเสี้ยววงเดือนแดงได้เพียงสภาเดียว ทำหน้าที่ให้บริการด้านมนุษยธรรม เพื่อช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก ผู้ประสบภัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ

7

ความเป็นสากล (Universality)

สภากาชาดหรือสภาเสี้ยววงเดือนแดง เป็นองค์กรที่มีอยู่ทั่วโลก มีฐานะความรับผิดชอบ และหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เท่าเทียมกัน

สภาาชาดไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2436 ประเทศสยามได้เกิดกรณีพิพาทกับประเทศฝรั่งเศส เรื่องเขตแดนริมฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง มีการสู้รบเกิดขึ้น ทำให้ทหารของทั้ง 2 ฝ่าย ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มียกทัพการกุศลใดเข้าไปให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ภริยาเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุญนาค) จึงได้ชักชวนสตรีไทย ช่วยเรียไรเงินและสิ่งของไปช่วยเหลือทหารที่บาดเจ็บ และได้ทำหนังสือกราบบังคมทูลของพระราชทานพระบรมราชานุญาตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จัดตั้ง “สภาอุณาโลมแดงแห่งชาติสยาม” ขึ้น เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2436 ถือเป็นวันสถาปนาสภาาชาดไทย โดยมีสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภา ผ่องศรี พระวรราชเทวี ทรงเป็น “สภานายิกา” และมีสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาพระบรมราชเทวีทรงเป็น “สภานนี” และท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ เป็น “เลขานุการินี” ภารกิจที่สำคัญของสภาอุณาโลมแดง เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งคือ การจัดสงยา เวชภัณฑ์ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องอุปโภคต่างๆ ไปช่วยทหารและประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บหรือเดือดร้อนจากการสู้รบ ซึ่งชื่อสภาอุณาโลมแดงและสภาาชาดสยามเรียกปะปนกันมาโดยตลอด จนถึงปี พ.ศ. 2453 ชื่อสภาอุณาโลมแดงก็สูญหายไป คงใช้แต่สภาาชาดสยาม และในปี พ.ศ. 2482 ได้เปลี่ยนเป็น “สภาาชาดไทย” ตามชื่อประเทศมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี

- พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระบรมราชูปถัมภกสภาาชาดไทย
- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเป็นสภานายิกาสภาาชาดไทย
- สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นอุปนายิกาผู้อำนวยการสภาาชาดไทย
- เสด บุนนาค เป็นเลขานุการสภาาชาดไทย

วิสัยทัศน์

สภาาชาดไทย เป็นองค์กรสาธารณกุศลระดับชาติ ดำเนินการเพื่อมนุษยธรรมตามหลักการกาชาดสากล มุ่งเน้นการส่งเสริมและช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสด้วยจิตสาธารณะให้มีสุขภาวะที่ดี พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21

พันธกิจหลัก

เพื่อสนองรับวิสัยทัศน์เพื่อเป็นที่พึ่งของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีภารกิจแก่นหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และสุขภาพอนามัย
2. การบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย
3. การบริการโลหิต
4. การส่งเสริมคุณภาพชีวิต

การปฐมพยาบาล (FIRST AID)

ณัฐยา อุดมวงษ์

เนื่องจากการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุมีโอกาสดังเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ การปฐมพยาบาลหรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยหรือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ ณ สถานที่เกิดเหตุ โดยใช้อุปกรณ์เท่าที่จะหาได้ในขณะนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ

วัตถุประสงค์หลักของการปฐมพยาบาลคือการช่วยชีวิต หรือลดความรุนแรงของอาการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วย รวมทั้งการบรรเทาความเจ็บปวด ณ จุดเกิดเหตุอย่างถูกต้อง และรวดเร็วจะช่วยให้ผู้บาดเจ็บรอดชีวิตหรือป้องกันความพิการที่อาจเกิดขึ้น จนผู้บาดเจ็บ/ผู้ป่วยได้รับการส่งต่อไปยังทีมแพทย์ฉุกเฉินได้อย่างปลอดภัย

หลักการปฐมพยาบาล

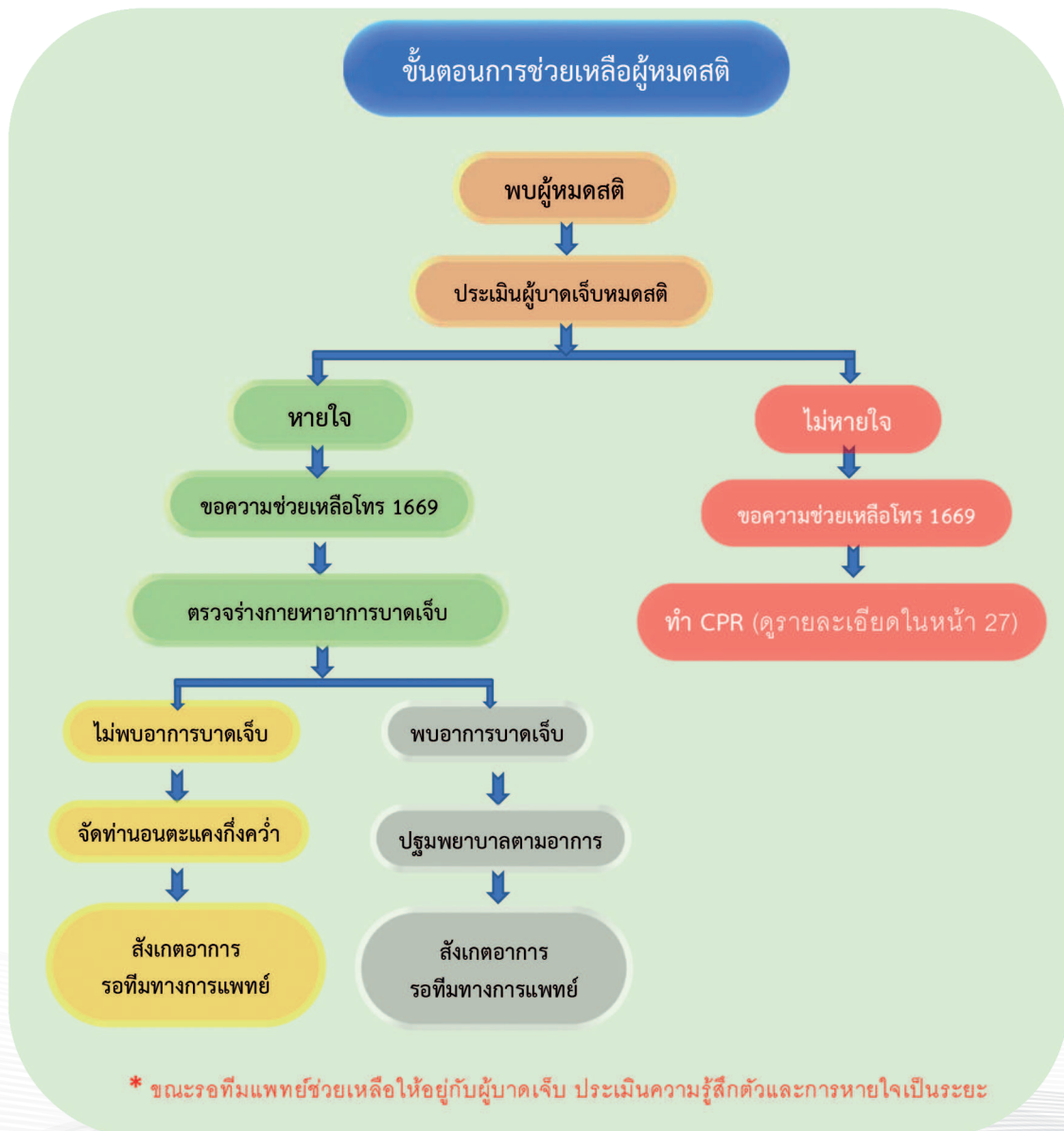
1. มองดู (Look) สืบหาความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้ป่วย รวมทั้งสำรวจระบบสำคัญของร่างกายอย่างรวดเร็ว และวางแผนให้การช่วยเหลืออย่างมีสติ ไม่ตื่นตื่นตกใจ
2. ห้ามเคลื่อนย้าย (Don't Move) ไม่ควรเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บจนกว่าจะแน่ใจว่าเคลื่อนย้ายได้อย่างปลอดภัย ยกเว้นกรณีที่เกิดการบาดเจ็บในสถานที่ที่ไม่สะดวกต่อการปฐมพยาบาลหรืออาจเกิดอันตรายมากขึ้นทั้งผู้บาดเจ็บและผู้ช่วยเหลือ จำเป็นต้องย้ายไปที่ที่ปลอดภัยก่อน
3. ช่วยเหลือด้วยความนุ่มนวลและระมัดระวัง (Treat Gently) และขอความช่วยเหลือ โดยให้การช่วยเหลือตามลำดับความสำคัญของการมีชีวิต หรือตามความรุนแรงที่ผู้บาดเจ็บได้รับ ดังนี้
  - กลุ่มอาการช่วยเหลือด่วน ได้แก่ หายุดหัวใจ หัวใจหยุดเต้น หมดสติ เสียเลือดมาก
  - กลุ่มอาการช่วยเหลือรอง ได้แก่ ความเจ็บปวด การบาดเจ็บของกระดูกและข้อ อัมพาต

ภาวะหมดสติ (Unconsciousness)

วิไลภรณ์ วงษ์กิติโสภณ

การหมดสติ หมายถึง ภาวะที่ร่างกายไม่รับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการกระตุ้นใด ๆ ภาวะหมดสติ เกิดได้หลายสาเหตุ และมีความรุนแรงแตกต่างกันออกไป เช่น การเป็นลม หมดสติ เป็นลมที่เกิดจากภาวะลมร้อน ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ การบาดเจ็บที่ศีรษะ ภาวะชัก ภาวะซีด ภาวะช็อก โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น ผู้ที่หมดสติจะมีการหย่อนตัวของกล้ามเนื้อ ทำให้ล้มตกล้มไปทางด้านหลังจนเกิดการอุดกั้นทางเดินหายใจ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เสียชีวิต

โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke)

นิรุช แม่นินทร์

โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke) หรือที่มักจะเรียกกันว่า “อัมพฤกษ์อัมพาต” เป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของหลอดเลือดในสมอง ซึ่งเกิดจาก 2 สาเหตุ คือ หลอดเลือดสมองตีบหรืออุดตัน และหลอดเลือดสมองแตก ส่งผลให้สมองขาดเลือดไปเลี้ยง ทำให้เนื้อสมองถูกทำลายหรือตาย หากรักษาไม่ทันเวลาอาจเกิดความพิการและเสียชีวิตได้

อาการ อาการที่พบจะขึ้นอยู่กับความเสียหายของสมอง โดยอาการของโรคหลอดเลือดสมองทั้ง 2 ชนิดจะค่อนข้างคล้ายกัน โดยผู้ป่วยจะมีอาการ เดินเซ เวียนศีรษะ บ้านหมุน ตามองไม่เห็นข้างเดียวหรือทั้ง 2 ข้าง เห็นภาพซ้อน แต่แต่ละอาการจะเกิดขึ้นแบบเฉียบพลัน ให้ประเมินอาการเบื้องต้นโดยใช้คำว่า **F.A.S.T** ดังนี้

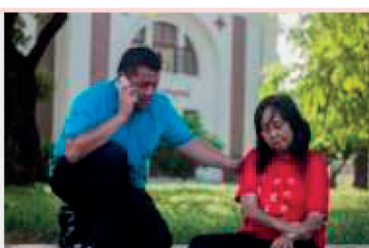
F : Face มีอาการใบหน้าเบี้ยวข้างใดข้างหนึ่งอย่างเฉียบพลัน เมื่อยิ้มจะเห็นมุมปากตกชัดเจน ไม่สามารถกลืนอาหารหรือน้ำได้ อาจทำให้มีน้ำไหลออกจากมุมปากข้างที่มีปัญหา

A : Arm แขน ขา อ่อนแรงข้างใดข้างหนึ่งโดยเฉียบพลัน ทดสอบโดยให้ยกแขนขึ้นทั้ง 2 ข้าง ข้างที่มีรอยโรคจะอ่อนแรง ยกไม่ขึ้น

S : Speech การพูดผิดปกติจากเดิม พูดไม่ชัด พูดจับเป็นภาษาไม่ได้ พูดอ้อแอ้ เหมือนลิ้นคับปาก

T : Time เวลาที่เริ่มมีอาการ ถ้าพบว่ามีอาการผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้รีบโทรเรียกรถพยาบาล หรือโทร 1669 สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อขอความช่วยเหลือให้เร็วที่สุด

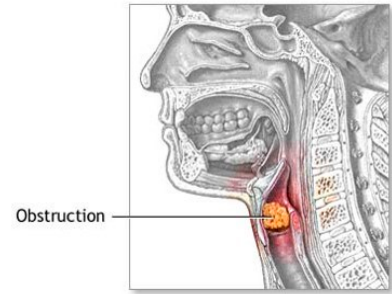
การสำลัก (Choking)

นิรนุช แม่นมินทร์

การสำลัก คือ อาการที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งแปลกปลอมตกไปอุดกั้นทางเดินหายใจ ไม่สามารถหายใจได้ตามปกติ และอาจเสียชีวิตได้จากการขาดออกซิเจนเป็นเวลานาน

สาเหตุ

ส่วนใหญ่เกิดจากคนที่พुकคุยขณะรับประทานอาหาร หรือขณะกลืนอาหาร เป็นจังหวะเดียวกับฝาปิดกล่องเสียง และสายเสียงเปิดออก เพื่อให้เกิดเสียงพุก ทำให้อาหารตกลงไปอุดกั้นทางเดินหายใจ และเกิดการสำลักขึ้นได้

ADAM

อาการและอาการแสดง

1. ไข้ไปที่คอหรือเอามือกุมคอ
(เป็นอาการแสดงเฉพาะในผู้สำลักที่มีสิ่งอุดกั้นทางเดินหายใจ)
2. เสียงแหบ พุกไม่ออก ไอไม่มีเสียง
3. หายใจลำบาก หายใจมีเสียงดัง
4. ผิวหนังซีด เขียว เห็นชัดเจนที่ใบหน้า
5. กระสับกระส่าย หหมดสติ

การปฐมพยาบาลผู้สำลัก

1. ผู้สำลักรู้สึกตัว พุก ไอ หายใจได้ → กระตุ้นให้อาแรง ๆ ต่อเนื่อง จนกว่าสิ่งอุดกั้นจะหลุดออก
2. ผู้สำลักรู้สึกตัว พุกไม่ออก ไอไม่มีเสียง หายใจลำบาก ไม่มีเสียงออกจากลำคอ → รััดกระดูกใต้กะบังลม 5 ครั้ง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดแรงดันในช่องอก ขับสิ่งอุดกั้นให้หลุดออกมา วิธีปฏิบัติดังนี้

▶ กรณีผู้ใหญ่สำลัก อยู่คนเดียว ไม่มีผู้ช่วยเหลือ

1. ยืนแยกเท้า 2 ข้าง ห่างประมาณ 1 พุต เพื่อความมั่นคง
2. หาดำแหน่งเพื่อรััดกระดูกใต้กะบังลม ดังนี้
  - ใช้มือข้างหนึ่งวางนิ้วหัวแม่มือไว้ตรงตำแหน่งลิ้นปี่
  - นิ้วกลางวางตรงตำแหน่งสะดือ
  - นิ้วชี้อยู่ตรงกึ่งกลางระหว่างลิ้นปี่กับสะดือ

การช่วยฟื้นคืนชีพ (Cardiopulmonary Resuscitation : CPR)

นิรุช แม่นมินทร์

เป็นการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บที่เกิดภาวะหัวใจหยุดเต้น หรือหยุดหายใจกะทันหันจากระบบไหลเวียนโลหิต และระบบหายใจล้มเหลว การช่วยเหลือผู้ที่หยุดหายใจ หัวใจหยุดเต้น ให้มีการหายใจและการไหลเวียนกลับคืนสู่สภาพเดิมเป็นการป้องกันเนื้อเยื่อได้รับอันตรายจากการขาดออกซิเจน โดยเฉพาะเนื้อเยื่อสมอง ทนต่อการขาดออกซิเจนได้ 4-6 นาที ดังนั้นการทำ CPR ทำให้ร่างกายสามารถนำออกซิเจนไปเลี้ยงเนื้อเยื่อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยเฉพาะหัวใจและสมองได้อย่างเพียงพอ จนระบบต่าง ๆ กลับมาทำงานใกล้เคียงปกติมากที่สุด

สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะหัวใจหยุดเต้น หรือหยุดหายใจกะทันหัน ได้แก่ ภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน การสำลัก จมน้ำ ไฟฟ้าดูด ได้รับสารพิษ และอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น

อาการของผู้บาดเจ็บที่ต้องทำ CPR

1. หหมดสติ
2. ไม่หายใจ หรือหายใจเฮือก (Gaspng)

ขั้นตอนการทำ CPR ในผู้ใหญ่

ในปัจจุบันมีโรคอุบัติใหม่เกี่ยวกับทางเดินหายใจ เช่น COVID-19, MERS, SARS เกิดขึ้น หากพบเห็นคนหมดสติ ไม่หายใจ ไม่แน่ใจว่าผู้บาดเจ็บมีการคิดเชื่อหรือไม่ ให้ผู้ช่วยเหลือป้องกันตนเอง โดยสวมอุปกรณ์เท่าที่หาได้ในขณะนั้น เช่น ใส่หน้ากากอนามัยทั้งผู้ช่วยเหลือ และผู้บาดเจ็บ และทำการนวดหัวใจผายปอดกู้ชีพ (CPR) ตามขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจสถานการณ์

สำรวจสถานการณ์ที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็ว ถ้าสถานการณ์ปลอดภัย ให้ผู้ช่วยเหลือ สวมถุงมือ หน้ากากอนามัย แว่นตา และใส่หน้ากากอนามัยให้กับผู้บาดเจ็บก่อนทำ CPR ถ้าไม่มีหน้ากากอนามัย ให้ใช้ผ้าคลุมบริเวณจมูก และปากของผู้บาดเจ็บ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค

2. ประเมินการตอบสนองและการหายใจ

โดยการตบไหล่ผู้บาดเจ็บ ปลูกเรียก “คุณ ๆ เป็นอย่างไรบ้าง” พร้อมสังเกตการตอบสนอง (การลืมตา ขยับตัว และพูด) ถ้าไม่มีการตอบสนอง ให้ประเมินการหายใจ โดยดูการเคลื่อนไหวของหน้าอก และหน้าท้อง ถ้าหน้าอก และหน้าท้องไม่มีการเคลื่อนไหว หรือหายใจเฮือก (Gaspng) ให้รีบขอความช่วยเหลือ

เครื่องฟื้นคืนคลื่นหัวใจด้วยไฟฟ้าแบบอัตโนมัติ (Automated External Defibrillator : AED)

นิรนุช แม่นมินทร์

เครื่องฟื้นคืนคลื่นหัวใจด้วยไฟฟ้าแบบอัตโนมัติหรือAED เป็นอุปกรณ์แบบพกพาที่ประชาชนทั่วไปสามารถใช้งานได้ หน้าที่ของเครื่อง AED คือ วิเคราะห์คลื่นไฟฟ้าหัวใจผู้บาดเจ็บได้อย่างแม่นยำ และรักษาด้วยการปล่อยกระแสไฟฟ้า เพื่อทำให้คลื่นไฟฟ้าหัวใจที่เต้นผิดปกติหยุดทำงาน และกลับมาเต้นแบบปกติอีกครั้ง การใช้เครื่อง AED ร่วมกับการทำ CPR จะทำให้ผู้บาดเจ็บ มีอัตราการรอดชีวิตเพิ่มมากขึ้น

ขั้นตอนการใช้เครื่อง AED

1. เปิดเครื่อง

กดปุ่มเปิดเพื่อเปิดเครื่อง บางรุ่นเครื่องจะทำงานทันที เมื่อเปิดฝาครอบเครื่องออก เครื่องจะทำงานอัตโนมัติ ให้ปฏิบัติตามคำสั่งของเครื่อง

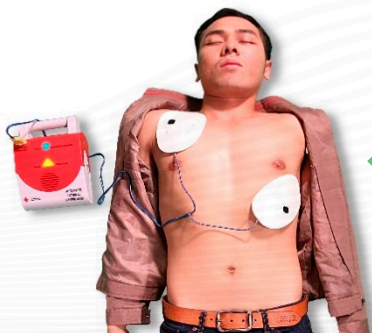

2. ติดแผ่นนำไฟฟ้าและต่อสาย

ติดแผ่นนำไฟฟ้าของเครื่อง AED เข้ากับตัวผู้บาดเจ็บให้แนบสนิททั้ง 2 แผ่น

แผ่นที่ 1 ติดตรงตำแหน่งใต้กระดูกไหปลาร้าข้างขวา

แผ่นที่ 2 ติดใต้ราวนมข้างซ้าย และต่อสายแผ่นนำไฟฟ้าเข้ากับตัวเครื่อง

ข้อปฏิบัติก่อนติดแผ่นนำไฟฟ้า

- ▶ เปิดเสื้อออก ถ้าสวมเสื้อชั้นในให้ถอดออก
- ▶ สังเกตผิวหนังบริเวณที่ติดแผ่นนำไฟฟ้า ถ้ามีขนหน้าอก ให้โกนขนออกก่อน หรือบริเวณหน้าอกเปียกน้ำให้เช็ดให้แห้ง
- ▶ หากผู้บาดเจ็บมีเครื่องกระตุ้นหัวใจแบบฝังใต้ผิวหนัง (Pacemakers) ให้ติดแผ่นนำไฟฟ้าห่างจาก Pacemakers ประมาณ 1 นิ้ว
- ▶ กรณีผู้ป่วยมีแผ่นยา เช่น ยาแก้ปวด ฮอร์โมน ห้ามแปะทับ

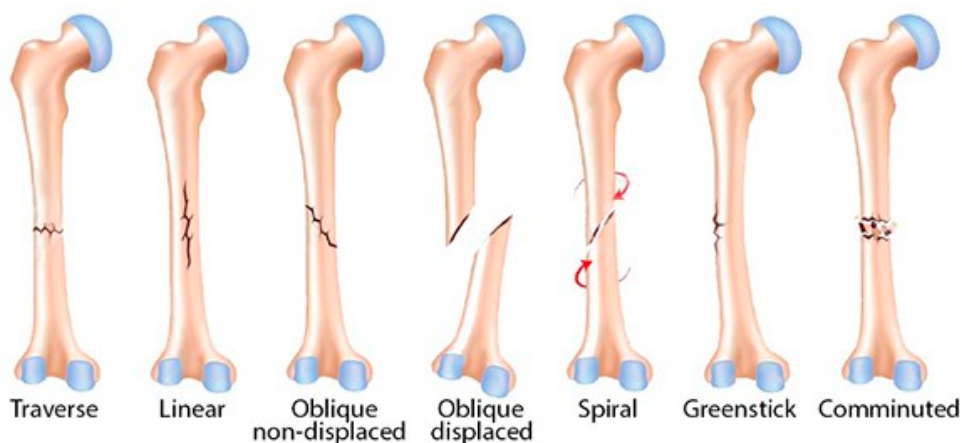

กระดูกหัก (Broken Bones)

ณัฐยา อุดมวงษ์

กระดูกหัก คือ การที่กระดูกมีรอยแยก รอยแตก หรือมีความไม่ต่อเนื่องกันของเนื้อกระดูก เป็นผลมาจากมีแรงกระทำมากเกินไปจากอุบัติเหตุ จนทำให้เกิดการหัก เมื่อกระดูกหัก จะมีการฉีกขาดของเยื่อหุ้มกระดูกร่วมด้วย จึงทำให้มีเลือดออกส่งผลให้เกิดอาการบวม และเห็นเป็นรอยช้ำเกิดขึ้น

อาการ บวม และมีรอยช้ำบริเวณที่มีกระดูกหัก เคลื่อนไหวไม่ได้ มีรูปร่างผิดปกติอาจมีบาดแผล หรือกระดูกโผล่ให้เห็น

ที่มา : <https://gojiactivesdiet.com/1069/incomplete-fracture.html>

การปฐมพยาบาลกระดูกหัก

1. ไม่เคลื่อนไหวบริเวณที่มีข้อเคลื่อน หรือกระดูกหัก
2. ถ้ามีบาดแผล ให้ห้ามเลือดโดยการใช้ผ้าสะอาดปิดแผล
3. เข้าเพื่อکشชั่วคราวบริเวณข้อหรือกระดูกที่บาดเจ็บ ถ้ากระดูกโผล่ออกมาด้านนอก ห้ามดึงกระดูกให้กลับเข้าที่ เพราะจะทำให้เนื้อเยื่อได้รับบาดเจ็บ
4. งดน้ำ อาหาร และยาทางปาก
5. โทรแจ้ง 1669 หรือรีบนำส่งโรงพยาบาล

การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ (Transportation)

พรทิพา ศิลาวัชรพล

การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ

หมายถึง การนำผู้บาดเจ็บซึ่งได้รับการปฐมพยาบาลแล้ว ส่งต่อไปยังโรงพยาบาล หรือนำผู้บาดเจ็บออกจากบริเวณที่เกิดเหตุซึ่งอาจมีอันตรายถึงแก่ชีวิต เพื่อให้การปฐมพยาบาลในสถานที่ปลอดภัย

ความจำเป็นในการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ

เมื่อพบว่าผู้บาดเจ็บอยู่ในสถานการณ์ที่อันตราย และไม่ปลอดภัย การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บออกจากสถานที่ที่ไม่ปลอดภัยจึงต้องรีบทำโดยเร็ว ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ช่วยเหลือ โดยไม่เกิดอันตรายจากการเข้าไปช่วยเหลือ ดังนั้น การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บจึงต้องทำให้ถูกวิธี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บาดเจ็บและผู้ช่วยเหลือก่อนการเคลื่อนย้ายควรมีการตรวจร่างกาย และปฐมพยาบาลตามความจำเป็น

หลักทั่วไปในการเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ

โดยทั่วไปการเคลื่อนย้ายมักทำภายหลังการให้การปฐมพยาบาลผู้บาดเจ็บเรียบร้อยแล้วหรือได้มีการสำรวจ และประเมินสภาพร่างกายจนแน่ใจว่าผู้บาดเจ็บได้รับอันตรายเล็กน้อย เพียงใด หากมีการบาดเจ็บรุนแรงควรเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ทำการเคลื่อนย้าย เช่น การบาดเจ็บที่บริเวณศีรษะ คอ กระดูกสันหลังแต่ในบางครั้งการเคลื่อนย้ายอาจจำเป็นต้องลงมือปฏิบัติก่อนให้การปฐมพยาบาล เช่น หยุดหายใจในท่านั่งบนเก้าอี้ หรือสถานการณ์ที่เกิดเหตุไม่ปลอดภัย เช่น ไฟไหม้ ดึกถล่ม ฯลฯ

ผู้ช่วยเหลือ

1. ไม่ยกผู้บาดเจ็บตามลำพัง โดยเฉพาะผู้บาดเจ็บมีน้ำหนักมากกว่า
2. กระดูกสันหลังของผู้ช่วยเหลือ และผู้บาดเจ็บอยู่ในแนวตรงในขณะยกตัว
3. ควรยกโดยให้น้ำหนักตัวผู้บาดเจ็บชิดตัวผู้ช่วยเหลือมากที่สุด
4. กรณีมีผู้ช่วยเหลือเป็นทีม ต้องสื่อสารให้ชัดเจน